

9. Bhabha H. K. The Location of Culture. London ; New York : Routledge, 1994. 392 p.
10. Mbembe A. Necropolitics. *Public Culture*. 2003. Vol. 15, No. 1. P. 11–40.

Боженко А.Л.

старша викладачка Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

Карташова І.І.

кандидатка педагогічних наук, доцентка Херсонського державного університету, м. Херсон, Україна

ШЛЯХИ ЗАСТОСУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАКТИК МИСТЕЦТВОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІН БІОЛОГО-ЕКОЛОГІЧНОГО НАПРЯМУ

Екологічні проблеми широко представлені в сучасній культурі, філософії, мистецтві, що дає можливість шукати натхнення в цих вимірах людської інтелектуальної діяльності при розробці навчальних матеріалів екологічної освіти й просвіти. Розглянемо, як це зручніше всього робити через впровадження загальнорозвиваючих практик на всіх рівнях навчання.

Один із них – ознайомлення учнів і студентів із фільмами-катастрофами, творами фантастів та художніми творами відповідної тематики. 20 століття з його катастрофами, потрясіннями, революціями та війнами, що знецінили життя, породило багато штучних міфів, розвінчання яких посилює тривогу та невизначеність, що (поряд зі швидким розвитком науково-технічних знань) спричинило зміну світогляду окремої людини та суспільства загалом. Свого часу А. Тоффлер наголошував на небезпеці швидких змін для людської психіки та виділяв феномен «Шоку майбутнього», але твори мистецтва (особливо сучасні) часто відображають явища, які реалізуються з часом як передчуття майбутнього. Сучасне мистецтво дає змогу усвідомити світ фантазії, уяви та ірраціонального. Через мистецтво людина передає те, що вона змушена робити зсередини, навіть якщо сама не усвідомлює, що вона створила. За словами А. Менегетті, сучасне мистецтво майже завжди зображує хворобу в шизофренічній манері, визнаючи власні обмеження. Творець, як втілення вищої чутливості в суспільстві, відтворює його занепад та існування зла в людській реальності [3]. Таким чином, ознайомлення з сучасними творами мистецтва, які піднімають гострі проблеми екологічної й технологічної невизначеності, можна не тільки підвищувати зацікавленість учнів такою тематикою, але й певною

мірою знімати в них тривожність з приводу невизначеного майбутнього, надаючи можливість обговорювати свої страхи в колі однолітків, і знайомлячи їх зі шляхами вплинути на майбутнє, які їм доступні.

Філософія – ще одне глибоке джерело натхнення для створення навчальних матеріалів для учнів і студентів, яким, можливо, не цікаво зосереджуватися тільки на природничих і біологічних аспектах екологічної проблематики. Широко відома, наприклад, екологічна етика Володимира Вернадського, яка базується на вченні про ноосферу – сферу розуму, де людська діяльність стає головним фактором розвитку природи. Він обґрунтував необхідність відповідального керування біосферою, спрямованого на гармонію між людством і довкіллям, що є умовою виживання та сталого розвитку цивілізації.

Соціально-емоційне та етичне навчання (СЕЕН), розроблене Університетом Еморі, є дієвим інструментом досягнення Цілей сталого розвитку, яких сьогодні дотримуються всі країни світу. СЕЕН розроблялося для застосування в різних країнах і культурах, і базується на нерелігійному сприйнятті універсальної етики [1]. Як одна з ключових навчальних траєкторій СЕЕН заявлене «активне навчання», складовою якого є «екологічне навчання». Воно покликане сприяти формуванню в учнів сприйняття себе громадянами й громадянками не тільки локальної, але й глобальної спільнот [4].

Історія розвитку концепції В.І. Вернадського у працях його ідейних послідовників розподіляється на дві гілки: біосфера, з якої виходить біоетика, та ноосфера, з якої виходить нооетика. Біполярність біосфери та ноосфери загалом полягає в констатації того факту, що існують пасіонарії, які задля здійснення своєї мети або ідеї нехтують своїм життям та життям інших людей, та водночас поряд існують нооетичні люди, для яких жодна ідея або мета не варта життя людини, тобто життя як таке є найвищою цінністю нооетичної людини.

Згідно з поглядами філософа-постмодерніста Славоя Жижека, якщо вчені проявляють пасіонарність і порушують норми екологічної етики, відбувається повернення наслідків їх розробок за принципом бумеранга, завдяки «віддзеркалюючим» здібностям ноосфери, а точніше, причинно-наслідковим зв'язкам [2].

Це в цілому відповідає висловлюванням Далай-Лами, одного зі співавторів концепції СЕЕН, про те, що все у всесвіті пов'язане між собою, і

наслідки наших дій впливають на нас. Подальшого дослідження вимагають відмінності й співпадіння уявлень про практичні шляхи реалізації принципів екологічної етики різних послідовників Володимира Вернадського та освітян-практиків СЕЕН.

Соціально-емоційне та етичне навчання (CEEH/SEE Learning) та мистецтво тісно пов'язані, оскільки обидва спрямовані на розуміння людської природи, емоцій та взаємодії зі світом. Мистецтво часто використовується як інструмент у межах СЕЕН для розвитку м'яких навичок, бо в межах програми СЕЕН застосовуються різні творчі вправи для формування етичних навичок та соціальної взаємодії.

Перелічимо деякі аспекти взаємодії СЕЕН та мистецтва. Арттерапія та підтримання емоційного балансу реалізуються за рахунок того, що мистецькі методи, такі як малювання, ліплення або арттерапія, використовуються для підтримання психологічного комфорту, керування емоціями та зниження рівня стресу в учнів. Через творчість діти вчаться краще розуміти власні почуття, співпереживати собі та іншим – таким чином, відбувається розвиток їх самоусвідомлення. Також мистецтво допомагає виразити складні соціально-емоційні стани, які важко передати словами, що є важливою частиною концепції СЕЕН, спрямованої на розвиток м'яких навичок [1].

Нижче наведемо деякі цитати педагога, який практикує соціально-емоційне та етичне навчання Олександра Єлькіна [4]. “Ми пропускаємо інформацію через нашу голову, потім – вмикаємо серце, а потім – починають працювати руки. Усе починається з етапу усвідомленості, розуміння себе і своїх відчуттів, емоцій і ціннісних орієнтирів. Наприклад, у нас багато проблем із тим, щоби знати й розрізняти свої самовідчуття в тілі. На ранніх етапах своєї кар’єри мене дуже дратували публічні виступи. Це було для мене стресом, я відчував, як у мене пересихає в горлі, як я не можу вимовити ні слова. Це – наше тілесне самовідчуття. І ми дуже часто ігноруємо це. А люди, які вміють розпізнавати свої самовідчуття, отримують підказку про те, які емоції вони переживають. А коли розуміють, що це за емоція, то можуть з нею працювати й думати, що треба зробити, аби покращити свою реакцію” [4]. У наведеному уривку інтерв’ю перед нами розгортається умовивід, що вміння працювати зі своїми емоціями, розвитку якого приділяють багато уваги на мистецтвознавчих спеціальностях, необхідне для розвитку м'яких навичок у цілому людям різних

професій і напрямків навчання. Сюди входять, зокрема, методи дисциплін акторського мистецтва й мистецтва сценічного мовлення.

Таким чином, ми можемо бачити, що орієнтованість СЕЕН на емоції й тілесність розкриває широкі можливості застосування в ньому практик зі сценічного мовлення, акторської майстерності та театралізації в цілому. Це, в свою чергу, має всі можливості бути впровадженим у навчання студентів біолого-екологічного напрямку, а також учнів шкіл під час викладання відповідних дисциплін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. СЕЕН-путівник. Соціально-емоційне та етичне навчання: освітня програма для навчання серця й розуму / Голов. ред. О. Елькін. 2-ге вид. К. ТОВ «Інжиніринг», 2023. 148 с.
2. Chuikova, E. V. Біполярність концепції ноосфери В.І. Вернадського: пасіонарність та ноетика. Науково-теоретичний альманах Грані. 2014. 17(11), 34-37.
3. I. F. Arshava. A. V. Baratynska. Psychological features of perception of works of art: the view of foreign scientists. Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. № 2 (2024). С. 94-98.
4. Марковська М. Що таке програма соціально-емоційного та етичного навчання і як вона працює. НУШ. 2020. URL: <https://bit.ly/4cBGG7S>.

Бухнісва О.А.

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри музичного та образотворчого
мистецтв Ізмаїльський державний
гуманітарний університет,
м. Ізмаїл, Україна

ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРАТИВНО-ІНТЕРПРЕТАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ-МУЗИКАНТІВ У ПРОЦЕСІ ОПРАЦЮВАННЯ ЕТНОМУЗИЧНИХ КЛАСТЕРІВ

Сучасна стратегія вітчизняної освіти спрямована на збереження та розвиток традиційної загальноукраїнської та створення умов для популяризації регіональних етнокультурних традицій, формування у молодого покоління знання та поваги до культурно-ціннісних традицій мистецько-фольклорної спадщини.

Сучасні фахівці (А. Іваницький, О. Івановська, В. Москаленко, О. Олексюк, Л. Шаповалова та інші) визначають такі вектори розвитку етномузичної освіти в університетах: цілісність усіх рівнів освітньої діяльності;